

بررسی وجود جواب برای معادله انتگرالی کسری با استفاده از اندازه نافشردگی در فضای باناخ

منوچهر کاظمی *

گروه ریاضی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد آستیان، آستیان، ایران

دبیر مسئول: جلیل رشیدی نیا

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۸/۹

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۳/۱۰

چکیده: در این مقاله، وجود جواب برای دسته‌ای از معادلات انتگرالی غیرخطی کسری در فضای باناخ مورد بررسی قرار می‌گیرد. ابزارهای اصلی مورد نیاز، تکنیک اندازه نافشردگی و قضیه نقطه ثابت پترشن می‌باشند. همچنین، به منظور نشان دادن کاربردی بودن نتایج، چند مثال ارائه شده است.

واژه‌های کلیدی: معادلات انتگرالی کسری، وجود جواب، اندازه نافشردگی، قضیه نقطه ثابت پترشن.

رده‌بندی ریاضی: 47H09; 47H10

۱ مقدمه

معادلات انتگرالی کسری، نقش بسیار مهم و اساسی در بیان و تشریح بسیاری از مسائل جهان واقعی دارند و همچنین کاربردهای فراوانی در حوزه‌های مختلف علوم مهندسی، ریاضیات کاربردی، مسایل فیزیک، الکترومغناطیس، بیولوژی و سایر حوزه‌ها دارند [۱-۴]. قضایای نقطه ثابت و اندازه نافشردگی کاربردهای زیادی در حل انواع معادلات، از جمله معادلات انتگرال و دیفرانسیل دارند. اخیراً تلاش‌هایی برای به کارگیری اندازه نافشردگی و قضایای نقطه ثابت، برای اثبات وجود جواب معادلات انتگرالی غیرخطی صورت گرفته شده است [۵-۸]. همچنین وجود جواب برای معادلات انتگرالی کسری ریمان-لیوویل که در بسیاری از مسایل کاربردی ظاهر می‌شوند، توسط تعدادی از محققین بررسی شده است [۹-۱۴].

تعریف ۱.۱. [۳] فرض کنیم $0 \leq a < b < \infty$ و $x \in L^1(a, b)$ و همچنین فرض کنیم $\alpha > 0$ یک عدد حقیقی باشد. انتگرال کسری ریمان-لیوویل از مرتبه α به صورت

$$I^\alpha x(t) = \frac{1}{\Gamma(\alpha)} \int_a^t \frac{x(s)}{(t-s)^{1-\alpha}} ds, t \in (a, b),$$

*نویسنده مسئول مقاله

رایانامه: m.kazemi@aiau.ac.ir, (M. Kazemi)

تعریف می‌شود. که در آن Γ ، تابع گاما است. در این مقاله، با استفاده از قضیه نقطه ثابت پترشن یک قضیه وجودی جدید، برای معادله انتگرالی غیرخطی کسری زیر ارائه و اثبات می‌شود.

$$T(x)(t) = x(t) = f(t) + q \left(t, g(t, x(\alpha(t))), \frac{1}{\Gamma(v)} \int_0^t \frac{k(t, s, x(\theta(s)))}{(t-s)^{1-v}} ds \right), \quad (1.1)$$

که در آن x مجهول و توابع f, g, k و q در شرایط معینی که در ادامه بیان می‌شود، صدق می‌کنند و $t \in I_a = [0, a]$ ، $0 < v \leq 1$. اگر $v = 1$ آنگاه معادله انتگرال (۱.۱) بدون هر گونه تکیینی است و هسته انتگرال یک تابع پیوسته است. برای دسته بندی تکیینی‌ها در معادلات انتگرالی، مرجع [۱۵] دیده شود. ابزارهای اصلی برای اثبات وجود جواب برای معادله انتگرالی فوق، اندازه نافرزدگی و قضیه نقطه ثابت پترشن [۱۶] است که حالتی کلی‌تر از قضیه نقطه ثابت داربو [۱۷] است. ایده اصلی استفاده از قضیه نقطه ثابت پترشن به منظور بررسی وجود جواب برای معادلات انتگرالی، برای اولین بار در سال ۲۰۱۶، توسط کاظمی و عزتی در [۱۸] آورده شده است که اخیراً نیز، محققین دیگری برای بررسی وجود جواب معادلات انتگرالی از قضیه پترشن استفاده کرده‌اند [۱۹-۲۱]. اما در تمامی کارهای قبلی عموماً از قضیه نقطه ثابت داربو استفاده می‌شد به طوری که تعدادی از محققین تلاش‌های گسترده‌ای برای وجود جواب دسته‌ای از معادلات انتگرالی با استفاده از ساختار اندازه نافرزدگی و قضیه داربو انجام داده‌اند، به عنوان مثال مراجع [۵-۱۴] دیده شود. در اینجا به دلایلی که ذکر می‌شود، از قضیه پترشن جای قضیه داربو استفاده شده است. دلایل اصلی و برتری کار انجام شده، به شرح زیر است: اولاً شرایطی که برای وجود جواب معادله، در قضیه اصلی بیان شده، شرایط ضعیف‌تر و کم‌تری نسبت به شرایطی است که در سایر مقالات آورده شده است. دلیل دوم و مهم‌تر، این است که شرط "شبه خطی" در نتایج (۳.۳) و (۲.۳)، که در اکثر مقالات آورده شده است، نقش مهمی ندارند، چراکه در دل شرط کران‌داری (N۳) از قضیه ۱.۳ وجود دارد. به عنوان مثال مراجع [۲۲، ۲۳] که در حالت $v = 1$ آورده شده‌اند، دیده شود. مطالب این مقاله به شرح زیر تنظیم شده است: در بخش ۲، مفاهیم و تعاریف اولیه مربوط به اندازه نافرزدگی و همچنین قضایای نقطه ثابت مورد نیاز، ارائه شده است. در بخش ۳ یک قضیه وجودی جدید، برای معادله انتگرالی (۱.۱) بیان و اثبات می‌شود. در این بخش همچنین دو نتیجه که از قضیه اصلی حاصل شده است، بیان و اثبات می‌شود. بخش ۴ به مثال‌ها اختصاص داده شده است. در بخش پایانی، نتایج حاصل از این مقاله به طور مختصر بیان می‌گردد.

۲ اندازه نافرزدگی

در اینجا، فرض می‌کنیم E یک فضای باناخ در میدان $K \in \{\mathbb{R}, \mathbb{C}\}$ باشد. به علاوه، فرض کنیم $\bar{B}_r = \{x \in E : \|x\| \leq r\}$ گوی بسته و $\partial \bar{B}_r = \{x \in E : \|x\| = r\}$ مرز کره‌ای به مرکز 0 و شعاع $r > 0$ باشد. تعاریف‌های مختلفی برای اندازه نافرزدگی بیان شده است. در ذیل، دو تعریف معروف اندازه نافرزدگی که کاربردهای فراوانی دارند، آورده شده است.

تعریف ۱.۲. [۲۴] فرض کنیم M یک زیر مجموعه کران‌دار از فضای E باشد. آنگاه اندازه نافرزدگی کاراتفسکی (یا اندازه نافرزدگی مجموعه‌ای) به صورت زیر تعریف می‌شود:

$$\alpha(M) = \inf \{ \varepsilon > 0 : \text{مجموعه‌های با قطر کم‌تر از } \varepsilon \text{ پوشیده می‌شود} \}$$

تعریف ۲.۲. [۲۵] اندازه نافرزدگی هاسدروف (یا اندازه نافرزدگی گوی‌ها) نیز به صورت زیر تعریف می‌شود:

$\mu(M) = \inf \{ \varepsilon > 0 : \text{یک } \varepsilon\text{-نت متناهی برای } M \text{ در } E \text{ موجود است.} \}$
 که در آن $\varepsilon\text{-نت متناهی یعنی } \{z_1, z_2, \dots, z_m\} \subset E$ موجود باشد که گوی‌های $B_\varepsilon(E; z_1), B_\varepsilon(E; z_2), \dots, B_\varepsilon(E; z_m)$ مجموعه M را پوشانند.

اندازه نافرزدگی‌های ذکر شده فوق، برای هر زیر مجموعه کران‌دار M در E در رابطه زیر صدق می‌کنند.

$$\mu(M) \leq \alpha(M) \leq 2\mu(M)$$

از لحاظ تاریخی، اندازه نافرزدگی تعریف شده در تعریف (۱.۲)، یعنی $\alpha(M)$ ، اولین تعریف اندازه نافرزدگی است.

قضیه ۳.۲. [۱۶] فرض کنیم E یک فضای باناخ و $\lambda \in \mathbb{R}$ و $M, N \subset E$ در این صورت

$$\mu(M \cup N) = \max\{\mu(M), \mu(N)\} \quad (i)$$

$$\mu(M + N) \leq \mu(M) + \mu(N) \quad (ii)$$

$$; \mu(\lambda M) = |\lambda| \mu(M) \quad (\text{iii})$$

$$; M \subseteq N \text{ برای } \mu(M) \leq \mu(N) \quad (\text{iv})$$

$$; \mu(\bar{c} \circ M) = \mu(M) \quad (\text{v})$$

$$; \mu(M) = 0 \text{ اگر و فقط اگر } M \text{ دارای بستار فشرده باشد.} \quad (\text{vi})$$

در ادامه، تمرکز ما روی فضای باناخ $E = C([0, a], \mathbb{R})$ یعنی تمام توابع حقیقی پیوسته روی بازه $[0, a]$ همراه با نرم استاندارد

$$\|x\| = \sup\{|x(t)| : t \in [0, a]\}$$

است. همچنین، مدول پیوستگی برای تابع $u \in C[0, a]$ با رابطه زیر تعریف می شود

$$\omega(u, \sigma) = \sup\{|u(x) - u(y)| : |x - y| \leq \sigma\}.$$

در نتیجه با توجه به فرض پیوستگی یکنواخت u روی $[0, a]$ ، وقتی $\sigma \rightarrow 0$ آنگاه $\omega(u, \sigma) \rightarrow 0$.

قضیه ۴.۲. [۲۵] فرض کنیم $E = C([0, a], \mathbb{R})$. در این صورت، تعریف اندازه نافرزدگی (۲.۲)، برای هر زیر مجموعه کران دار M در E معادل است با

$$\mu(M) = \lim_{\sigma \rightarrow 0} \sup_{u \in M} \omega(u, \sigma) \quad (1.2)$$

تعریف ۵.۲. [۲۶] فرض کنیم $T : E \rightarrow E$ یک نگاشت پیوسته از فضای باناخ E به توی خودش باشد. در این صورت، T را یک k -انقباض مجموعه ای می نامند هرگاه اگر $A \subset E$ کران دار باشد، $T(A)$ نیز کران دار باشد و

$$\mu(TA) \leq k\mu(A), \quad 0 < k < 1$$

همچنین T را چگال می نامند هرگاه به ازای هر $0 < \mu(A)$ داشته باشیم:

$$\mu(TA) < \mu(A)$$

واضح است که هر k -انقباض، یک تابع چگال است و البته در حالت کلی، عکس این حکم برقرار نیست.

در ادامه، قضیه نقطه ثابت پترشن را بیان می کنیم که در بخش بعدی، ابزار اصلی خواهد بود.

قضیه ۶.۲ (قضیه پترشن [۱۶، ۲۷]). فرض کنیم \bar{B}_r یک گوی بسته حول مرکز در فضای باناخ E باشد. اگر $T : \bar{B}_r \rightarrow E$ یک نگاشت چگال و پیوسته باشد که در شرط مرزی زیر صدق کند

$$(P) \quad \text{اگر برای } x \in \partial B_r \text{ داشته باشیم } T(x) = kx \text{ آنگاه } k \leq 1.$$

در این صورت، مجموعه نقاط ثابت T در \bar{B}_r ناتهی است.

۳ قضیه وجودی

در این بخش تحت شرایط زیر، به بررسی وجود جواب برای معادله (۱.۱) می پردازیم.

N_1 : فرض کنیم تابع $k : I_a \times I_a \times \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ پیوسته، به طوری که برای هر $t \in I_a$ ، $k(t, \cdot, \cdot)$ متعلق به $L^1(I_a \times \mathbb{R})$ باشد و $\alpha, \theta : I_a \rightarrow I_a$ و همچنین توابع $g \in C(I_a \times \mathbb{R}, \mathbb{R})$ ، $q \in C(I_a \times \mathbb{R} \times \mathbb{R}, \mathbb{R})$ ، $x, f \in C(I_a, \mathbb{R})$ باشند.

N_2 : ثابت های نامنفی c_1, c_2, c_3 و $1 < c_1 c_3$ موجود باشند، به طوری که برای هر $t \in I_a, x, \bar{x}, y, \bar{y}, u, \bar{u} \in \mathbb{R}$ داشته باشیم

$$\begin{aligned} |q(t, u, y) - q(t, \bar{u}, \bar{y})| &\leq c_1 |u - \bar{u}| + c_2 |y - \bar{y}|, \\ |g(t, x) - q(t, \bar{x})| &\leq c_3 |x - \bar{x}|. \end{aligned}$$

N_3 : (شرط مرزی) عدد $r_0 \geq 0$ وجود داشته باشد به طوری که در شرط مرزی زیر صدق کند.

$$\sup\{|f(t) + q(t, u, y)| : t \in I_a, -r_0 \leq u \leq r_0, |y| \leq \frac{M_1 t^\nu}{\Gamma(1 + \nu)}\} \leq r_0,$$

که در آن

$$M_1 = \sup\{|k(t, s, x)| : \forall t, s \in I_a, x \in [-r_0, r_0]\}.$$

قضیه ۱.۳. فرض کنیم شرایط (N_1) ، (N_2) و (N_3) برقرار باشند. آنگاه معادله (۱.۱)، حداقل یک جواب $x = x(t)$ متعلق به $B_{r_0} \subset C(I_a)$ دارد.

اثبات. برای اثبات، از قضیه (۶.۲) که ابزار اصلی است، استفاده می کنیم. عملگر $T : B_{r_0} \rightarrow E$ را با رابطه (۱.۱) تعریف می کنیم. با توجه به شرایطی که برای k در نظر گرفته شده انتگرال رابطه (۱.۱) موجود است و لذا T خوش تعریف است. حال نشان می دهیم که عملگر T در گوی B_{r_0} پیوسته است. برای این کار فرض کنیم $\varepsilon > 0$ و $x, y \in B_{r_0}$ به طوری که $\|x - y\| \leq \varepsilon$ آنگاه، برای $t \in I_a$ داریم:

$$\begin{aligned} |(Tx)(t) - (Ty)(t)| &= |q(t, g(t, x(\alpha(t))), \frac{1}{\Gamma(\nu)} \int_0^t \frac{k(t, s, x(\theta(s)))}{(t-s)^{1-\nu}} ds) \\ &\quad - q(t, g(t, y(\alpha(t))), \frac{1}{\Gamma(\nu)} \int_0^t \frac{k(t, s, y(\theta(s)))}{(t-s)^{1-\nu}} ds)| \\ &\leq |q(t, g(t, x(\alpha(t))), \frac{1}{\Gamma(\nu)} \int_0^t \frac{k(t, s, x(\theta(s)))}{(t-s)^{1-\nu}} ds) \\ &\quad - q(t, g(t, y(\alpha(t))), \frac{1}{\Gamma(\nu)} \int_0^t \frac{k(t, s, x(\theta(s)))}{(t-s)^{1-\nu}} ds)| \\ &\quad + |q(t, g(t, y(\alpha(t))), \frac{1}{\Gamma(\nu)} \int_0^t \frac{k(t, s, x(\theta(s)))}{(t-s)^{1-\nu}} ds) \\ &\quad - q(t, g(t, y(\alpha(t))), \frac{1}{\Gamma(\nu)} \int_0^t \frac{k(t, s, y(\theta(s)))}{(t-s)^{1-\nu}} ds)| \\ &\leq c_1 |g(t, x(\alpha(t))) - g(t, y(\alpha(t)))| \\ &\quad + \frac{c_2}{\Gamma(\nu)} \int_0^t \left| \frac{k(t, s, x(\theta(s))) - k(t, s, y(\theta(s)))}{(t-s)^{1-\nu}} \right| ds \\ &\leq c_1 c_3 |x(\alpha(t)) - y(\alpha(t))| + \frac{c_2 t^\nu}{\Gamma(1 + \nu)} \omega(k, \varepsilon). \end{aligned}$$

با سوپریمم گرفتن از نامساوی اخیر داریم:

$$\sup_{t \in I_a} |(Tx)(t) - (Ty)(t)| \leq c_1 c_3 \|x - y\| + \frac{c_2 t^\nu}{\Gamma(1 + \nu)} \omega(k, \varepsilon).$$

در نتیجه خواهیم داشت:

$$\|Tx - Ty\| \leq c_1 c_3 \varepsilon + \frac{c_2 a^\nu}{\Gamma(1 + \nu)} \omega(k, \varepsilon).$$

که برای $\varepsilon > 0$ تعریف می کنیم:

$$\omega(k, \varepsilon) = \sup\{|k(t, s, x) - k(t, s, y)| : t, s \in I_a, x, y \in [-r_0, r_0], \|x - y\| \leq \varepsilon\}.$$

از طرفی چون تابع $k = k(t, s, x)$ روی زیر بازه فشرده $[-r_0, r_0] \times [0, a] \times [0, a]$ پیوسته یکنواخت است پس وقتی $\varepsilon \rightarrow 0$ خواهیم داشت $\omega(k, \varepsilon) \rightarrow 0$. لذا، نامساوی اخیر نشان می‌دهد که عملگر T در B_{r_0} پیوسته است. حال نشان می‌دهیم که عملگر T در شرط چگال بودن، نسبت به اندازه μ تعریف شده، در رابطه (۱.۲) صدق می‌کند. برای این منظور، یک ثابت دلخواه $\varepsilon > 0$ انتخاب می‌کنیم. فرض کنیم $x \in M$ و M زیر مجموعه کراندار از E باشد و همچنین $t_1, t_2 \in I_a$. بدون آن که به کلیت استدلال خللی وارد شود، فرض می‌کنیم که $t_1 \leq t_2$ و $t_2 - t_1 \leq \varepsilon$. در این صورت خواهیم داشت:

$$\begin{aligned} |(Tx)(t_2) - (Tx)(t_1)| &\leq |f(t_2) - f(t_1)| \\ &+ |q(t_2, g(t_2, x(\alpha(t_2))), \frac{1}{\Gamma(v)} \int_0^{t_2} \frac{k(t_2, s, x(\theta(s)))}{(t_2 - s)^{1-v}} ds) \\ &- q(t_1, g(t_1, x(\alpha(t_1))), \frac{1}{\Gamma(v)} \int_0^{t_1} \frac{k(t_1, s, x(\theta(s)))}{(t_1 - s)^{1-v}} ds)| \\ &\leq \omega(f, \varepsilon) \\ &+ |q(t_2, g(t_2, x(\alpha(t_2))), \frac{1}{\Gamma(v)} \int_0^{t_2} \frac{k(t_2, s, x(\theta(s)))}{(t_2 - s)^{1-v}} ds) \\ &- q(t_2, g(t_2, x(\alpha(t_2))), \frac{1}{\Gamma(v)} \int_0^{t_1} \frac{k(t_2, s, x(\theta(s)))}{(t_2 - s)^{1-v}} ds| \\ &+ |q(t_2, g(t_2, x(\alpha(t_2))), \frac{1}{\Gamma(v)} \int_0^{t_1} \frac{k(t_1, s, x(\theta(s)))}{(t_1 - s)^{1-v}} ds) \\ &- q(t_2, g(t_1, x(\alpha(t_1))), \frac{1}{\Gamma(v)} \int_0^{t_1} \frac{k(t_1, s, x(\theta(s)))}{(t_1 - s)^{1-v}} ds| \\ &+ |q(t_2, g(t_1, x(\alpha(t_1))), \frac{1}{\Gamma(v)} \int_0^{t_1} \frac{k(t_1, s, x(\theta(s)))}{(t_1 - s)^{1-v}} ds) \\ &- q(t_1, g(t_1, x(\alpha(t_1))), \frac{1}{\Gamma(v)} \int_0^{t_1} \frac{k(t_1, s, x(\theta(s)))}{(t_1 - s)^{1-v}} ds)| \\ &\leq \frac{c_2}{\Gamma(v)} \int_0^{t_1} \left| \frac{k(t_2, s, x(\theta(s))) - k(t_1, s, x(\theta(s)))}{(t_2 - s)^{1-v}} \right| ds \\ &+ \frac{c_2}{\Gamma(v)} \int_0^{t_1} \left| \frac{k(t_1, s, x(\theta(s)))}{(t_2 - s)^{1-v}} - \frac{k(t_1, s, x(\theta(s)))}{(t_1 - s)^{1-v}} \right| ds \\ &+ \frac{c_2}{\Gamma(v)} \int_{t_1}^{t_2} \left| \frac{k(t_2, s, x(\theta(s)))}{(t_2 - s)^{1-v}} \right| ds \\ &+ c_1 |g(t_2, x(\alpha(t_2))) - g(t_1, x(\alpha(t_1)))| + \omega_{q_1}(I_a, \varepsilon). \end{aligned}$$

برای سادگی، از نمادهای تعریف شده زیر استفاده می‌کنیم.

$$\omega(f, \varepsilon) = \sup\{|f(t) - f(\bar{t})| : |t - \bar{t}| \leq \varepsilon, t, \bar{t} \in I_a\},$$

$$\omega_{k_1}(I_a, \varepsilon) = \sup\{|k(t, s, x) - k(\bar{t}, s, x)| : |t - \bar{t}| \leq \varepsilon, t, s \in I_a, x \in [-r_0, r_0]\},$$

$$\omega_{q_1}(I_a, \varepsilon) = \sup\{|q(t, u, y) - q(\bar{t}, u, y)| : |t - \bar{t}| \leq \varepsilon, t, s \in I_a, u \in [-r_0, r_0], |y| \leq \frac{M_1 t^v}{\Gamma(1+v)}\}$$

با استفاده از رابطه بالا، خواهیم داشت:

$$\begin{aligned} |(Tx)(t) - (Ty)(t)| &\leq \frac{c_2 \omega_{k_1}(I_a, \varepsilon)}{\Gamma(1+v)} \{t_2^v - (t_2 - t_1)^v\} + \frac{c_2 M_1}{\Gamma(1+v)} \{t_1^v - t_2^v + (t_2 - t_1)^v\} \\ &+ \frac{c_2 M_1}{\Gamma(1+v)} (t_2 - t_1)^v \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 &+ c_1 c_2 |x(\alpha(t_2)) - x(\alpha(t_1))| + \omega_{q_1}(I_a, \varepsilon) \\
 &\leq \frac{c_2 \omega_{k_1}(I_a, \varepsilon)}{\Gamma(\lambda + v)} t_1^v + \frac{c_2 M_1}{\Gamma(\lambda + v)} \Psi(t_2 - t_1)^v + \frac{c_2 M_1}{\Gamma(\lambda + v)} (t_2 - t_1)^v \\
 &+ c_1 c_2 |x(\alpha(t_2)) - x(\alpha(t_1))| + \omega_{q_1}(I_a, \varepsilon), \\
 &\leq \frac{c_2 \omega_{k_1}(I_a, \varepsilon)}{\Gamma(\lambda + v)} a^v + \frac{c_2 M_1}{\Gamma(\lambda + v)} \Psi(\varepsilon)^v \\
 &c_1 c_2 |x(\alpha(t_2)) - x(\alpha(t_1))| + \omega_{q_1}(I_a, \varepsilon),
 \end{aligned}$$

یا

$$\omega(Tx, \varepsilon) \leq c_1 c_2 \omega(x, \omega(\alpha, \varepsilon)) + \frac{c_2 \omega_{k_1}(I_a, \varepsilon)}{\Gamma(\lambda + v)} a^v + \frac{c_2 M_1}{\Gamma(\lambda + v)} \Psi(\varepsilon)^v + \omega_{q_1}(I_a, \varepsilon), \quad x \in M.$$

با توجه به این واقعیت که توابع k و f روی زیر مجموعه های فشرده $[-r_0, r_0]$ و $[0, a] \times [0, a] \times [0, a]$ پیوسته یکنواخت اند، وقتی $\varepsilon \rightarrow 0$ ، آنگاه داریم $\omega_{k_1}(I_a, \varepsilon) \rightarrow 0$ و $\omega_{q_1}(I_a, \varepsilon) \rightarrow 0$. در نتیجه:

$$\omega(Tx, \varepsilon) \leq c_1 c_2 \omega(x, \varepsilon).$$

بنابر این با سوپریمم گرفتن روی M و رابطه (۱.۲) وقتی $\varepsilon \rightarrow 0$ خواهیم داشت:

$$\mu(TM) \leq c_1 c_2 \mu(M)$$

یعنی T یک نگاشت چگال است. حال شرط (P) را بررسی می کنیم. فرض کنیم $x \in \partial \bar{B}_r$ ، در این صورت اگر $Tx = kx$ آنگاه خواهیم داشت: $\|Tx\| = k\|x\| = kr_0$ با استفاده از شرط (N۳) نتیجه می گیریم که:

$$|Tx(t)| = |f(t) + q(t, g(t, x(\alpha(t))), \frac{1}{T(v)} \int_0^t \frac{k(t, s, x(\theta(s)))}{(t-s)^{1-v}} ds)| \leq r_0,$$

که در آن $t \in I_a$ لذا $\|Tx\| \leq r_0$. این نشان می دهد که $k \leq 1$ و اثبات تمام است.

□

نتیجه زیر، در حالت خاص $v = a = 1$ و $\theta(s) = s$ ، قضیه اصلی در مرجع [۲۳] است که از قضیه اصلی (۱.۳) آن را به راحتی می توان به دست آورد.

نتیجه ۲.۳. فرض کنیم

P۱: $g \in C(I_a \times \mathbb{R}, \mathbb{R})$, $k \in C(I_a \times I_a \times \mathbb{R}, \mathbb{R})$ و ثابت های نامنفی k_1 و b_1 موجود باشند، به طوری که

$$|g(t, x) - g(t, \bar{x})| \leq k_1 |x - \bar{x}|,$$

$$|g(t, 0)| \leq b_1$$

P۲: (شرط شبه خطی) فرض کنیم $k(t, s, x) \in C([0, a] \times [0, a] \times \mathbb{R}, \mathbb{R})$ و اعداد نامنفی c_1, c_2 وجود داشته باشند، به طوری که

$$|k(t, s, x)| \leq c_1 + c_2 |x| \quad \forall t, s \in [0, a], \quad x \in \mathbb{R}.$$

$$\alpha = \frac{k_1 c_1 a^v}{\Gamma(\lambda + v)}, \beta = \frac{b_1 c_2 a^v}{\Gamma(\lambda + v)} \quad \text{که در آن } (\alpha - \beta)^2 > 2(\alpha + \beta) - 1 \quad \text{P۳}$$

P۴: $kk' < 1$ که در آن

$$k' = \sup\{|k(t, s, x)| : \forall t, s \in I_a, x \in [-r_0, r_0]\}.$$

آنگاه معادله

$$x(t) = g(t, x(\beta(t))) \int_0^t \frac{1}{\Gamma(v)} \frac{k(t, s, x(\theta(s)))}{(t-s)^{1-v}} ds, \quad t \in I_a$$

حداقل یک جواب در فضای باناخ $E = C(I_a)$ دارد.

اثبات. قرار می‌دهیم

$$f(t) + q(t, u, y) = uy$$

که در آن

$$u = g(t, x(\alpha(t))), y = \frac{1}{\Gamma(v)} \int_0^t \frac{k(t, s, x(\theta(s)))}{(t-s)^{1-v}} ds$$

واضح است که $(N2)$ از $(P1)$ نتیجه می‌شود. حال نشان می‌دهیم که $(N3)$ نیز برقرار است. فرض کنیم $\|x\| \leq r_0, r_0 > 0$. قرار می‌دهیم $M_1 = k' = c_1 + c_2 r_0$. آنگاه داریم:

$$\begin{aligned} |x(t)| &= \left| \frac{g(t, x(\alpha(t)))}{\Gamma(v)} \int_0^t \frac{k(t, s, x(\theta(s)))}{(t-s)^{1-v}} ds \right| \\ &\leq (|g(t, x(\alpha(t))) - g(t, \circ)| + |g(t, \circ)|) \left| \frac{1}{\Gamma(v)} \int_0^t \frac{k(t, s, x(\theta(s)))}{(t-s)^{1-v}} ds \right| \\ &\leq (k_1 \|x(\alpha(t))\| + b_1) \left(\frac{t^v}{\Gamma(1+v)} (c_1 + c_2 \|x\|) \right) \\ &\leq k_1 c_2 \|x\|^2 + \left(\frac{a^v}{\Gamma(1+v)} \right) (k_1 c_1 + b_1 c_2) \|x\| + \frac{b_1 c_1 a^v}{\Gamma(1+v)} \end{aligned}$$

در این صورت با توجه به شرط $(P4)$ عدد $r_0 \geq 0$ وجود دارد که در نامساوی زیر صدق می‌کند.

$$k_1 c_2 \|x\|^2 + \left(\frac{k_1 c_1 a^v}{\Gamma(1+v)} + \frac{b_1 c_2 a^v}{\Gamma(1+v)} \right) \|x\| + \frac{b_1 c_1 a^v}{\Gamma(1+v)} \leq r_0.$$

□

نتیجه ۳.۳. فرض کنیم

M_1 : $k \in C(I_a \times I_a \times \mathbb{R}, \mathbb{R}), q \in C(I_a \times \mathbb{R} \times \mathbb{R}, \mathbb{R}), g \in C(I_a \times \mathbb{R}, \mathbb{R})$ و ثابت‌های نامنفی k_1, k_2 و k_3 موجود باشند، به طوری که

$$\begin{aligned} |q(t, u, y) - q(t, \bar{u}, \bar{y})| &\leq k_1 |u - \bar{u}| + k_2 |y - \bar{y}| \\ |g(t, x) - g(t, \bar{x})| &\leq k_3 |x - \bar{x}| \end{aligned}$$

M_2 : ثابت‌های نامنفی b_1 و b_2 وجود داشته باشند، به طوری که

$$\begin{aligned} |g(t, \circ)| &\leq b_1 \\ |q(t, \circ, \circ)| &\leq b_2 \end{aligned}$$

M_3 : (شرط شبه خطی) فرض کنیم $k(t, s, x) \in C([0, a] \times [0, a] \times \mathbb{R}, \mathbb{R})$ و اعداد نامنفی c_1, c_2 وجود داشته باشند، به طوری که $|k(t, s, x)| \leq c_1 + c_2 |x| \quad \forall t, s \in [0, a], x \in \mathbb{R}$

$$k_1 k_3 + \frac{k_2 c_2 a^v}{\Gamma(1+v)} < 1 \quad M_4$$

آنگاه معادله

$$x(t) = q \left(t, g(t, x(\beta(t))), \frac{1}{\Gamma(v)} \int_0^t \frac{k(t, s, x(\theta(s)))}{(t-s)^{1-v}} ds \right), \quad t \in I_a$$

حداقل یک جواب در فضای باناخ $E = C(I_a)$ دارد.

اثبات. قرار می دهیم $r_0 = \frac{L_2}{1-L_1}$ که در آن

$$L_1 = k_1 k_3 + \frac{k_2 c_1 a^v}{\Gamma(1+v)}, \quad L_2 = k_1 b_1 + b_2 + \frac{k_2 c_1 a^v}{\Gamma(1+v)},$$

و

$$f(t) + q(t, u, y) = q(t, u, y)$$

با

$$u = g(t, x(\alpha(t))), \quad y = \frac{1}{\Gamma(v)} \int_0^t \frac{k(t, s, x(\theta(s)))}{(t-s)^{1-v}} ds$$

از (M۴) داریم $L_1 < 1$. بنابراین r_0 یک عدد حقیقی مثبت است. به علاوه به آسانی می توان نشان داد که (N۲) از (M۱) و (M۲) نتیجه می شود. اکنون نشان می دهیم که (N۳) نیز برقرار است. قرار می دهیم $M_1 = c_1 + c_2 |x|$. آنگاه داریم:

$$\begin{aligned} |x(t)| &= |q(t, g(t, x(\alpha(t))), \frac{1}{\Gamma(v)} \int_0^t \frac{k(t, s, x(\theta(s)))}{(t-s)^{1-v}} ds)| \\ &\leq |q(t, g(t, x(\alpha(t))), \frac{1}{\Gamma(v)} \int_0^t \frac{k(t, s, x(\theta(s)))}{(t-s)^{1-v}} ds) - q(t, \circ, \circ)| \\ &\quad + |q(t, \circ, \circ)| \\ &\leq k_1 |g(t, x(\alpha(t))) - g(t, \circ)| + k_1 |g(t, \circ)| + k_2 |\frac{1}{\Gamma(v)} \int_0^t \frac{k(t, s, x(\theta(s)))}{(t-s)^{1-v}} ds| + b_2 \\ &\leq k_1 k_3 |x| + k_1 b_1 + b_2 + k_2 \frac{k_1 t^v}{\Gamma(1+v)} (c_1 + c_2 |x|) \\ &\leq (k_1 k_3 + \frac{k_2 c_1 a^v}{\Gamma(1+v)}) |x| + k_1 b_1 + b_2 + \frac{k_2 c_1 a^v}{\Gamma(1+v)} \end{aligned}$$

برای هر $t \in I_a$ در نتیجه داریم

$$\sup_{t \in I_a} |q(t, u, v, w)| \leq L_1 r_0 + L_2 = L_1 \frac{L_2}{1-L_1} + L_2 = r_0.$$

□

حال نتیجه مطلوب، از قضیه (۱.۳) به دست می آید.

۴ مثال ها

مثال ۱.۴. معادله انتگرالی کسری زیر را در نظر می گیریم.

$$\begin{aligned} x(t) &= \frac{1}{\lambda} e^{-t} + \frac{t^\nu}{\nu + \nu t^\nu} \ln(1 + |x(t^\nu)|) \\ &\quad + \frac{1}{(\nu + |\cos(t)|)\Gamma(\frac{1}{\nu})} \int_0^t \frac{e^{-\nu t^\nu} (e^t + t \sin(s+1) + \frac{1}{\nu} (x(\sqrt{s})))}{(t-s)^{\frac{1}{\nu}}} ds, \quad t \in [0, 1] \end{aligned} \quad (1.4)$$

واضح است که با توجه به معادله (۱.۴) و مقایسه آن با (۱.۱) داریم:

$k : [0, 1] \times [0, 1] \times \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ و $q : [0, 1] \times \mathbb{R} \times \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$, $\alpha, \theta : [0, 1] \rightarrow [0, 1]$ همچنین:

$$v = \frac{1}{\nu}, \alpha(t) = t^\nu, \theta(t) = \sqrt{t}, \quad \forall t \in [0, 1],$$

$$f(t) = \frac{1}{\lambda} e^{-t}, \quad u = \frac{t^\gamma}{\gamma + \gamma t^\gamma} \ln(1 + |x(t^\gamma)|), \quad y = \frac{1}{\Gamma(\frac{1}{\gamma})} \int_0^t \frac{k(t, s, x(\theta(s)))}{(t-s)^{\frac{1}{\gamma}}} ds,$$

$$k(t, s, x) = \frac{e^{-\gamma t^\gamma} (e^t + t \sin(s+1) + \frac{1}{\gamma} x)}{\gamma + |\cos(t)|}$$

اکنون، وجود جواب برای معادله فوق را در $C[0, 1]$ بررسی می‌کنیم. به آسانی می‌توان نشان داد که توابع فوق در فرض داده شده $(N1)$ و $(N2)$ صدق می‌کنند. حال نشان می‌دهیم که $(N3)$ نیز برقرار است. فرض کنیم $r_0 > 0$. در این صورت خواهیم داشت:

$$|x(t)| = \left| \frac{1}{\lambda} e^{-t} + \frac{t^\gamma}{\gamma + \gamma t^\gamma} \ln(1 + |x(t^\gamma)|) + \frac{1}{(\gamma + |\cos(t)|)\Gamma(\frac{1}{\gamma})} \int_0^t \frac{e^{-\gamma t^\gamma} (e^t + t \sin(s+1) + \frac{1}{\gamma} (x(\sqrt{s})))}{(t-s)^{\frac{1}{\gamma}}} ds \right| \leq r_0,$$

برای هر $t \in I_a$ در این صورت $(N3)$ برقرار است اگر

$$\frac{1}{\lambda} + \frac{1}{\gamma} r_0 + \frac{1}{\gamma \Gamma(\frac{1}{\gamma})} (e + 1 + \frac{1}{\gamma} r_0) \leq r_0.$$

این نشان می‌دهد که $r_0 = 3/6179$. بنابراین این با توجه به قضیه (1.3) معادله (1.4) حداقل یک جواب در دارد.

مثال ۲.۴. معادله انتگرالی

$$x(t) = 1 + x(t) \int_0^t \frac{t}{t+s} \phi(s) x(s) ds, \quad t \in [0, a] \quad (2.4)$$

حالت خاصی از معادله (1.1) است با $f(t) + q(t, u, y) = 1 + uy$ که در آن

$$v = 1, \alpha(t) = \theta(t) = t, u = g(t, x(\alpha(t))) = x(t), k(t, s, x) = \frac{t}{t+s} \phi(s)x.$$

از طرفی اگر در معادله فوق قرار دهیم $\phi(s) = \frac{s^\gamma}{\gamma}$ ، آنگاه خواهیم داشت:

$$x(t) = 1 + x(t) \int_0^t \frac{ts^\gamma}{t+s} x(s) ds, \quad t \in [0, a] \quad (3.4)$$

شرایط $(N1)$ و $(N2)$ به‌وضوح برقرار است. برای بررسی شرط $(N3)$ داریم:

$$\frac{r_0^\gamma}{\gamma} + 1 \leq r_0.$$

در نتیجه، $r_0 = 2$ جوابی از نامساوی فوق است. بنابراین تمام شرایط قضیه (1.3) برای $r_0 = 2$ و $|k(t, s, x)| < \frac{1}{\gamma}$ برقرار است. پس معادله (3.4) حداقل یک جواب دارد.

معادله (2.4) به معادله انتگرالی کوادراتیک نوع چان در اسخار معروف است [28-30] که کاربردهای فراوانی در نظریه انتقال اشعه، حرکت نوترون و انرژی جنبشی گازها دارد [31, 32].

مثال ۳.۴. اگر $\theta(s) = s$ و $q(t, u, y) = y$ به معادله انتگرالی ابل نوع دوم

$$x(t) = f(t) + \frac{1}{\Gamma(v)} \int_0^t \frac{k(t, s, x(s))}{(t-s)^{1-v}} ds, \quad (4.4)$$

تبدیل می‌شود

مثال ۴.۴. اگر $q(t, u, y) = y$ ، $k(t, s, x) = g(t)k_1(s, x)$ ، $\theta(s) = s$ و $\alpha(t) = t$ به معادله انتگرالی

$$x(t) = f(t) + \frac{g(t)}{\Gamma(v)} \int_0^t \frac{k_1(s, x(s))}{(t-s)^{1-v}} ds, \quad (5.4)$$

تبدیل می‌شود.

بعضی از مسائل در نظریه صف و بیولوژی بعد از مدل سازی ریاضی، به فرم معادله انتگرالی غیرخطی (5.4) منجر می‌شوند [33].

۵ نتیجه گیری

با به‌کارگیری قضیه نقطه ثابت پترشن در بخش ۳، یک روش جدید، برای اثبات وجود جواب برای دسته‌ای از معادلات انتگرالی کسری غیرخطی ارائه گردید. برتری قضیه نقطه ثابت پترشن نسبت به سایر قضایای نقطه ثابت (قضیه نقطه ثابت شاور و داربو) در کاربرد این قضیه است، که نیازی به محدب بودن و بررسی این‌که نگاشت، گوی‌ها را به خودش بیرد نیست. همچنین شرط مرزی (P)، راجع به مقادیر ویژه عملگر غیرخطی بحث می‌کند (برای تعاریف و قضایای مربوطه به [۳۴-۳۶] رجوع شود)، که امیدواریم در آینده، این موضوع موجب تحقیقاتی بیشتری در این زمینه گردد.

فهرست منابع

- [1] Samko S.G., A.A. Kilbas and Marichev O.I. , *Fractional Integrals and Derivatives: Theory and Applications*, Gordon and Breach Science, Yverdon, Switzerland, 1993.
- [2] Saxena R.K. and Kalla S.L. , *On a fractional generalization of free electron laser equation*, Appl. Math. Comput., 143 (2003), 89-97.
- [3] Abbas S. , Benchohra M. and Henderson J., *On global asymptotic stability of solutions of nonlinear quadratic Volterra integral equations of fractional order*, Commun. Appl. Non-linear Anal., 19 (2012), 79-89.
- [4] Mishra L. N. , Sen M. and Mohapatra R. N. , *On existence theorems for some generalized nonlinear functional-integral equations with applications*, Filomat, 31(7)(2017), 2081-2091.
- [5] Das A. ,Hazarika B. and Kumam P. , *Some new generalization of Darbo's fixed point theorem and its applications on integral equations*, Mathematics, 7(3) (2019), 214.
- [6] Deep A. , Deepmala, Roshan J. R., Nisar K. S. and Abdeljawad T. , *An extension of Darbo's fixed point theorem for a class of system of nonlinear integral equations*, Adv. Differ. Equ., 483, (2020), 1-17.
- [7] Rabbani M. , Das A. , Hazarika B. and Arab R. , *Existence of solution for two dimensional non-linear fractional integral equation by measure of noncompactness and iterative algorithm to solve it*, J. Comput. App. Math. 370, 112654, (2020), 1-17.
- [8] Rabbani M. and Deep A. , *On some generalized non-linear functional integral equations of two variables via measures of noncompactness and numerical method to solve it*, Math. Sci. (2021), 1-8.
- [9] Mishra L. N. and Sen M., *On the concept of existence and local attractivity of solutions for some quadratic Volterra integral equation of fractional order*, Appl. Math. Comput., 285(2016), 174-183.
- [10] Banas J. and ORegan D. , *On existence and local attractivity of solutions of a quadratic Volterra integral equation of fractional order*, J. Math. Anal. Appl. 345 (2008), 573-582.
- [11] Aghajani A. , Banaś J. and Jalilian Y. , *Existence of solutions for a class of nonlinear Volterra singular integral equations*, Comput. Math. Appl., 62(3) (2011), 1215-1227.
- [12] Darwish M. A. , *On quadratic integral equation of fractional orders*, J. Math. Anal. Appl. 311 (2005), 112-119.

- [13] Banas J. , Rzepka E., *Monotonic solutions of a quadratic integral equation of fractional order*, J. Math. Anal. Appl. 322 (2007), 1371-1379.
- [14] Banas J. , Zajac T., *A new approach to the theory of functional integral equations of fractional order*, J. Math. Anal. Appl. 375 (2011), 375-387.
- [15] Derakhshan M. , Jahanshahi M. and Kazemi Demneh H., *Investigation the boundary and initial value problems including fractional integro-differential equations with singular kernels*, Journal of Advanced Mathematical Modeling, 11(1), (2021), 97-108.
- [16] Petryshyn W. V., *Structure of the fixed points sets of k -set-contractions*, Arch. Rational Mech. Anal. 40 (1970/1971), 312-328.
- [17] Banaś J. , Goebel K., *Measures of noncompactness in Banach spaces*, volume 60 of Lecture Notes in Pure and Applied Mathematics, Marcel Dekker, Inc., New York, 1980.
- [18] Kazemi M. and Ezzati R., *Existence of solution for some nonlinear two-dimensional volterra integral equations via measures of noncompactness*, Appl. Math. Comput., 275 (2016), 165-171.
- [19] Kazemi M. and Ezzati R., *Existence of solutions for some nonlinear Volterra integral equations via Petryshyn's fixed point theorem*, Int. J. Anal. Appl. 9(2018), 1-12.
- [20] Rabbani M. and Deep A., *On some generalized non-linear functional integral equations of two variables via measures of noncompactness and numerical method to solve it*, Math. Sci. (2021), 1-8.
- [21] Ramezani M., Baghani H., Ege O. and De la Sen M., *A New Version of Schauder and Petryshyn Type Fixed Point Theorems in S -Modular Function Spaces*, Symmetry 12(1) (2020), 15.
- [22] Maleknejad K. , Nouri K. , and Mollapourasl R. , *Existence of solutions for some nonlinear integral equations*, Commun. Nonlinear Sci. Numer. Simul., 14(6) (2009), 2559-2564.
- [23] Maleknejad K. , Nouri K. , and Mollapourasl R. , *Investigation on the existence of solutions for some nonlinear functional-integral equations*, Non. Anal. 71 (2009), 1575-1578 .
- [24] Kuratowski K. , *Sur les espaces completes*. Fund. Math. 15 (1934), 301-335.
- [25] Goldenstein L. S. and Markus A. S., *On the measure of non-compactness of bounded sets and of linear operators*, In Studies in Algebra and Math. Anal. (Russian), pages 45–54. Izdat. "Karta Moldovenjaske", Kishinev, 1965.
- [26] Nussbaum R. D. , *The fixed-point index and fixed point theorem for k -set contractions*, ProQuest LLC, Ann Arbor, MI, 1969. Thesis (Ph.D.)—The University of Chicago.
- [27] Singh S. , Watson B. , and Srivastava P. , *Fixed point theory and best approximation: the KKM-map principle*, volume 424 of Mathematics and its Applications. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, 1997.
- [28] Chandrasekhar S. , *Radiative Transfer*, Oxford Univ. Press, London, 1950.
- [29] Argyros I. K., *Quadratic equations and applications to Chandrasekhar's and related equations*, Boll. Austral. Math. Soc. 32 (1985) 275- 292.

- [30] Bana's J. , Lecko M. and El-Sayed W. G., *Existence theorems of some quadratic integral equations*, J. Math. Anal. Appl. 222 (1998) 276-285.
- [31] Hu S. , Khavani M. and Zhuang W. , *Integral equations arising in the kinetic theory of gases*, Appl. Anal. 34 (1989) 261-266.
- [32] Kelley C. T. , *Approximation of solutions of some quadratic integral equations in transport theory*, J. Integr. Equ., 4(1982), 221-237.
- [33] Deimling K. , *Nonlinear Functional Analysis*, Springer- Verlag, Berlin, 1985.
- [34] Appell J. , De Pascale E. and Vignoli A. , *Nonlinear spectral theory*, de Gruyter, 2008.
- [35] Chiappinelli R., *An application of Ekeland's variational principle to the spectrum of nonlinear homogeneous gradient operators*, J. Math. Anal. Appl., 340(1)(2008), 511-520.
- [36] Giorgieri E. , Appell J. and Văth M., *Nonlinear spectral theory for homogeneous operators*, Nonlinear Funct. Anal. Appl., 7(4)(2002), 589-618.

On the existence of solutions for fractional integral equations by measure of non-compactness in Banach space

Manochehr Kazemi[†]

Department of Mathematics, Ashtian Branch, Islamic Azad University, Ashtian, Iran

Communicated by: Jalil Rashidinia

Received: 2021/5/31

Accepted: 2021/10/31

Abstract: In this paper, the existence of the solutions of a class of fractional integral equations in Banach algebra, are investigated. The main tools here are the technique of the measure of non-compactness and the Petryshyn's fixed point theorem. Also, for applicability of the obtained results, some examples are given.

Keywords: Nonlinear fractional integral equations, Existence of solution, Measures of noncompactness, Petryshyn's fixed point theorem.

©2021 Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0 license) (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

[†]Corresponding author.

E-mail addresses: m.kazemi@aiau.ac.ir (M. Kazemi).